

**Základní kurs
o františkánském
misionářském
charismatu**

**Sestry a bratři v
sekularizovaném
světě**

Učební list 14

Impressum

Copyright a vydavatel originálu:

Internationales Leitungsteam des CCFMC
Druhé přepracované vydání podle návrhů
Mezinárodního kongresu CCFMC v Assisi 1994

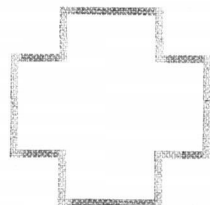
Překlad:

P. Juvenál A. Valíček OFMCap.

Redakce a vydavatelství českého překladu:

alverna,
Praha

Obsah

Sestry a bratři v sekularizovaném světě

Z pramenů

Celý svět je náš klášter

A. Úvod

B. Přehled

C. Informace

1. **Kristus posvěcuje všechny lidské skutečnosti**
2. **Pojem sekularizace**
 - 2.1 Sekularizace a náboženství
 - 2.2 Sekularizace a sekularismus
 - 2.3 Návrat náboženského
- 3 **Křesťanství a sekularizace**
 - 3.1 Osvícenství
 - 3.2 Jak církev reagovala
- 4 **Nový humanismus**
 - 4.1. Úsilí o lidskou celistvost
 - 4.2. Hledání hlubšího smyslu uvnitř světského života
 - 4.3. Duch blahoslavenství
 - 4.4. Posvátné v tom všedním a každodenním
 - 4.5. Obnova liturgie
5. **Vydávat svědectví**
 - 5.1. Františkánské svědectví dnes
 - 5.2. Svoboda pro život
 - 5.3. Milost možnosti pracovat a duch modlitby
 - 5.4. Františkáni v místní církvi.

D. Cvičení

E. Praktické využití

F. Odkazy na literaturu

Celý svět je náš klášter

Jednou vystoupil František se svými bratry na jednu vysokou horu. - Pani chudoba na ně tam na hoře už dlouho čekala. Měla velkou radost, když František s bratry konečně přišel. Objala každého bratra a pojedla s nimi. Rozmlouvali spolu o Bohu a o světě a když s jídlem skončili, slíbili si vzájemně věrnost navěky. Pani chudoba však chtěla přesně vědět jedno: "Kde bydlíte?" ptala se, „kde je váš klášter?“ Bratři však ani nevěděli, co je opravdový klášter...

Ukázali však rozmáchlým gestem na celý svět a řekli: „Toto je náš klášter, Pani“.

(Podle SC 14,63,64)

Sekularizace jako určující skutečnost

Jednotlivá témata tohoto základního kurzu nemají vždy pro všechny kontinenty stejný význam současně. Platí to např. pro inkulturaci (UL 15), pro příklon k chudým (UL 19), pro teologii osvobození (UL 20) a rovněž pro téma sekularizace, o kterém pojednáváme v tomto učebním sešitu.

Přitom se jedná o celý okruh problémů, které mají rozhodující význam v Evropě a v Severní Americe. Když se tam nebudou těmito věcmi výslovně zabývat, promarní se příležitost, která se nabízí pro novou evangelizaci. O tématu pojednáváme na základě dokumentů Druhého vatikánského koncilu, především však apoštolského listu Pavla VI. „Evangelii nuntiandi“. Také v mnoha zemích severoatlantického prostoru se již stala určující skutečností sekularizace a nebude trvat dlouho, než pronikne i do posledních koutů země.

Posvátno ve všedním dnu

S touto tematikou je nejlépe začít u Ježíše Krista:

On posvěcuje všechny lidské skutečnosti. Stal se člověkem v plném smyslu slova. To má zásadní význam, protože se už nesmí oddělovat „posvátné“ a „světské“. Ovšem posvátné a světské se nesmí považovat za totéž.

Na tomto pozadí musíme chápat pojem sekularizace. Neznamená to svět bez náboženství, nýbrž svět, kde žádná náboženská instance není přijímána pouze z toho důvodu, že je instancí. Jako každá jiná instance se musí rovněž instance náboženská prosadit argumenty. Pojem „sekularizace“ je dále nutno očistit od negativní přichuti, a

to tím, že tuto negativní stránku pojmenujeme, a sice „sekularismus“. Za sekularismus (zesvětštění) je spoluodpovědné osvícenství a absolutizování vědy a techniky. V rozporu s očekáváním, která se kladla do vědy a techniky, a kvůli záporným důsledkům vědecko-technického myšlení, se náboženství vrací do života lidí. Je možné se ptát, zda tento stav nezpůsobily mnohem zásadnější faktory: existují názory, že jednou z příčin, které vedly k sekularizaci, je samotné křesťanství. Církevní hierarchie reagovala jistě nanejvýš záporně na osvícenství a na jeho program. Teprve za Pia XII. a Jana XXIII. a konečně Druhým vatikánským koncilem se církev otevřela světu a uznala vlastní existenci a zákonitosti tzv. pozemské skutečnosti. V tak zvaném „novém humanismu“ lze objevit něco zásadně křesťanského, co se může otevřít směrem k Bohu a k poslednímu smyslu života. Tento humanismus obsahuje velmi mnoho hodnot, které jsou obsaženy také ve františkánském způsobu života. Prvním úkolem je snaha o plnou lidskost a hledání hlubšího smyslu lidského života. Duch blahoslavenství, hledání prvku posvátnosti ve všedním dnu a obnova liturgie nám pomohou být křesťany v dnešní době. V poslední části poukážeme na význam svědectví, která se od nás s ohledem na Františka a Kláru očekávají především. Situaci sekularizace můžeme konečně prožívat jako velké osvobození, které umožňuje realizovat v dnešní době původní františkánské postoje.

Informace

C

Kristus posvěcuje
všechny lidské skutečnosti

1

Kristus je první hlasatel radostné zvěsti. Byl Otcem poslán do světa, aby lidstvo obnovil. Stal se člověkem nám rovným ve všem kromě hříchu (srov. Žid 4,15). Tímto způsobem se zároveň spojil s každým člověkem (srov. GS 22).

Sdílel naše lidské zkušenosti: radosti, starosti, úspěchy, nové začátky, pokušení, přítomnost i ztrátu přátel, zradu, utrpení, opuštěnost od Boha, smrt a pohřeb. Takto se s ním můžeme setkat ve všech lidských zkušenostech. Kristus posvětil všechny skutečnosti, které tvoří lidský život: „*Lidskýma rukama pracoval, lidskou myslí přemýšlel, lidskou vůlí jednal, lidským srdcem miloval*“ (GS 22).

Všechny tyto skutečnosti: Narození, dospívání, sebezápor, přátelství a lásku, službu nemocným a umírajícím slavíme v našich svátostech. Cílem je učinit lidský život „živým“ v plném slova smyslu. Smyslem církve a jejích svátostí je konec konců dávat křesťanům schopnost popohánět obnovu lidstva vpřed (srov. Mt 5,1-16; 25,31-46).

* Slovo se stalo tělem

V Ježíši se božské, věčné Slovo stalo člověkem, tj. stalo se světským a časným (= sekulárním). Bůh a spása se v něm staly přítomnými, a to v úplnosti života, nejen v jedné oddělené a do sebe uzavřené oblasti. Ježíš odmítá představu, podle níž by náboženství a život představovaly dvě od sebe oddělené oblasti.

Pro něj je každé místo posvátné a každý prostor sám o sobě místem modlitby (srov. Jan 4,21), nejenom chrám v Jeruzalémě. Pro něj je každá doba posvátná a každá je příležitostí Bohu sloužit, ne pouze sobota. Pro něho už neexistuje rozdíl mezi „čistými“ a „nečistými“ pokrmy, žádné očistné obřady.

* Posvátné a světské nelze navzájem oddělovat

Náboženský život člověka je úzce spojen s jeho životem ve světě. Kristova výkupná láska je blízká každému jednotlivci, a to v každé jeho zcela konkrétní historické situaci (srov. RH 18). Nehlásáme proto nic jiného, než to, co se již odjakživa ve světě skrže Boha děje. Přinášíme Krista lidem zdánlivě proto, jako by u nich dosud vůbec nebyl (srov. GS 22;38). Ve skutečnosti jim však můžeme jen poskytovat pomoc, aby si ve svých zkušenostech a ve svém konkrétním životě uvědomovali Kristovu přítomnost a jeho působení. Posvátné (Kristus) a světské (každodenní život) jsou spolu neoddělitelně provázány.

* Posvátné a světské není totéž

S druhé strany však nesmíme posvátné redukovat na světské. V Ježíši Kristu je Bůh přítomen v srdci světa. Svět ho však nemůže zcela obsáhnout. Je přítomen také v lidech a jejich snahách změnit lidský život, není však omezen jen na to.

Pojem sekularizace

2

Pojem sekularizace má více významů:

* Proces, který působí některé oblasti lidského života nebo lidský život jako celek, přestávají být určovány náboženstvím.

* Konec kontroly náboženských instancí nad myšlením a životem lidí.

* Snaha žít mimo určité náboženské oblasti.

Sekularizovaný svět je světem, kde prakticky všechny stránky veřejného a společenského života - politika, hospodářství, právo a zákon, vzdělání a morálka - se už výslovně nepodřizují náboženské autoritě a kde lidé už neuznávají náboženské sankce nad nimi vynesené. „Svět“ (saeculum), který se stal dospělým, trvá na své samostatnosti vůči k církvi. Platí to především v politické oblasti (odluka církve od státu) a zcela všeobecně ve světě vědy a kultury.

V Apoštolském listu „Evangelii nuntiandi“ popisuje papež Pavel VI. sekularizaci jako „snahu, která je sama o sobě správná, oprávněná, slučitelná s vírou a náboženstvím, totiž snahu odhalit ve stvoření, v každé věci a v celém vesmíru zákony, kterými se řídí

s určitou vlastní autonomií, v hlubokém přesvědčení, že tyto zákony stanovil Stvořitel“ (EN 55).

Koncil potvrdil v tomto smyslu oprávněnou autonomii kultury a především věd (srov. GS 59). Musíme ovšem dát pozor, abychom tento proces nepovažovali za přímočarý vývoj. Existují skoky a trhliny a snad se necháváme i prostě klamat plností moci, kterou církve v posledních pěti letech si nárokovaly a alespoň v katolické oblasti prosazovaly. V knize „Návrat k normálnosti“ (Urs Altermatt) takto označují někteří historikové ztrátu církevního vlivu. Ti tvrdí, že před reformací byl skutečný vliv na každodenní lidský život právě tak malý jako dnes.

Sekularizace a náboženství

2.1

Praktický náboženský život v sekularizovaném světě už není kolektivní povinností, ale stává se osobním rozhodnutím, které členové určité společnosti buď učiní nebo neučiní. Musíme však zdůraznit: sekularizovaný svět není nutně svět bez náboženství.

Náboženské pohnutky a mravní představy v něm existují dále, možná dokonce ve velké míře. Nejsou však již autoritářsky vnucovány, nýbrž musí dokázat svou přesvědčivou sílu jako jiné společenské síly a ideje.

„Člověk se však může přiklonit k dobru jen svobodně. Tuto svobodu naši současníci vysoce cení a vášnivě o ni usilují, a to je správné. Často se však o ni zasazují špatným způsobem, jako o možnost dělat cokoli, i zlo, jen když to přináší potěšení. Pravá svoboda však je nevšední znamení Božího obrazu v člověku. Bůh totiž chtěl člověka „ponechat v jeho rozhodování“ (srov. Sir 15,14), aby svého Stvořitele sám hledal a přimknutím k němu dospěl k plné a oblažující dokonalosti. Důstojnost člověka tedy vyžaduje, aby jednal podle vědomé a svobodné volby, to znamená hýbán a podněcován z nitra osobním přesvědčením, a ne ze slepého vnitřního popudu nebo pouze z vnějšího donucení“ (GS 17).

Vlastností sekularizovaného světa je proto náboženská snášenlivost, která opět zesiluje sklon k sekularizaci. Snášenlivost a přerušování rodinného a společenského tlaku, které v dějinách trvaly na náboženské praxi, vedou k tomu, že mnozí lidé už nevnímají smysluplnost náboženských představ a víru zcela opouštějí. U jiných může tatáž svoboda naopak vést k větší zralosti víry.

Sekularizace a sekularismus

2.2

Od sekularizace musíme rozlišovat pojem „sekularismus“. *Sekularizace* neznamená svět bez náboženství, jak jsme už řekli, nýbrž svět, kde náboženské instance a zástupci náboženské autority už rozhodujícím způsobem, případně výlučně, neurčují společenský život. Výrazem *sekularismus* označujeme záporné stránky sekularizace, jako: mlčení o Bohu na veřejnosti, utváření společenského života bez posledního zakotvení v Bohu a konečně vědomé popírání Boha a potírání víry v Boha. V tomto chápání světa se Bůh považuje za neexistujícího, zbytečného, ba škodlivého. Sekularismus vede člověka k praktickému ateismu, který sice výslovně Boha nepopírá, ale v jednání se obejde bez Boha a na jeho místo staví modly jako moc, majetek,

potěšení... Mízí základní rodinné a sociální hodnoty, hlavně společenství a sdílení (srov. Puebla 57). Hlavně u mládeže to vede k frustraci, nevázanosti a závislosti na drogách, na alkoholu, na hracích automatech a podobně (srov. Puebla 58).

Přírodovědec nepotřebuje Boha, aby vysvětlil svět; aby ho brali vážně, musí se chovat „jako by Boha nebylo“. Neznamená to, že ve svém osobním životě nemůže být věřícím člověkem. Druhým je Bůh v osobním životě lhostejný. Ateistický humanismus nadto tvrdí, že Bohu nezůstává žádný prostor, když člověku opravdu dáme to, co mu náleží. Má-li člověk opravdu vládnout, musí být Bůh sesazen. Ludvík Feuerbach (+1872), otec humanistického ateizmu, napsal: „*Cílem mé práce je udělat z lidí antropology⁽¹⁾ ne teology; vést je od lásky k Bohu k lásce k člověku, a od naděje na záhrobní život k usilování o věci zde dole.*“ Volal lidi k věrnosti k tomuto světu, „*protože křesťané svět nechali na holičkách*“.

Během průmyslové revoluce a vzniku továren v Evropě (kde chudí lidé a také děti museli pracovat dlouhé hodiny denně, aby vůbec mohli žít) si křesťané svoji sociální odpovědnost dostatečně neuvědomili. O jednom anglickém biskupovi se vypráví: „*Dobrému fungování továrny nic lépe neprospívá než víra v Boha.*“ Takový druh náboženství, který je z dnešního hlediska cizí právě biblické a křesťanské tradici, přispíval k vzniku sekulárního humanismu a marxismu. II. vatikánský koncil poukázal na to, že křesťané mohli mít nemalý podíl na vzniku ateizmu. Když předkládají učení církve tak špatně jako onen biskup, a selhávají při plnění svých náboženských a sociálních povinností, potom „*pravou tvář Boha a náboženství spíše zastírají než ukazují*“ (GS 19).

Návrat zájmu o náboženství

2.3

Již určitou dobu se dá pozorovat určitý opačný pohyb, který se označuje heslem „postmoderna“. „Postmodernou“ se rozumí dějinné období, které nastupuje na místo moderny a jejího programu.

Od osvícenské doby platí za jedinou instanci rozum a od rozumu odvozená věda, přesvědčená, že si vystačí bez Boha a nesnášející žádné omezování, a technika, přesvědčená, že dokáže všechno. Dlouho vládlo přesvědčení, že člověk svým rozumem prozkoumá všechno stvořené a tak ho zbaví všech tajemství. S tím byla spojena víra, že všechny problémy se dají vyřešit, když ne dnes, tak jistě v blízké nebo vzdálené budoucnosti.

Toto zabsolutizování rozumu přivedlo lidstvo na okraj propasti: vzniklo více problémů, než jich bylo vyřešeno. Na místo lidského „komplexu všemohoucnosti“ (H.E.Richter), nastoupil pocit bezmoci. Základním životním pocitem se stává úzkost.

Proto se již několik let mluví o „postmoderně“, o době, která sesadila z trůnu jediných směřodatných autorit jak rozum tak i vědu a techniku. Na prapor si napsala nový program: Kritika kritického rozumu ve jménu člověka. Intuice, srdce a duše se objevují znovu jako orgány poznání, a spiritualita i cesty do nitra člověka se uznávají a uskutečňují jako plnohodnotné lidské úkony.

Tím je také dán návrat náboženských zájmů. Ne sice v podobě tradičních náboženství, ale v mnohotvárných formách, které jsou chápány jako alternativy křesťanství a církve:

(1) nauka o člověku - teologie - nauka o Bohu

Na pozadí velkých náboženství se v primitivních nebo archaických kulturách hledá „opravdové náboženství“; každý si vybírá, co se mu líbí. Věci se opět jeví v náboženském světle; stvoření znovu rozvíjí své božské kouzlo.

Návrat náboženského zájmu znamená rovněž novou šanci pro biblická náboženství a pro duchovní tradici křesťanství. Záleží pouze na tom, abychom ji přesvědčivě žili a vytvářeli. Je to tím potřebnější, čím víc je moderní člověk přitahován k náboženským praktikám, které člověka zbavují důstojnosti (sekty, fundamentalismus). V tradici svatého Františka a svaté Kláry jsme my naproti tomu stoupenci náboženství vtělení, formování lidské osoby a lidsky důstojné společnosti.

Zřejmě však nastává konec křesťanství, které bylo chápáno jako norma pro celý svět.

Na „supermarketu náboženských nabídek“ budou vedle nich nabízena jiná velká náboženství a esoterické způsoby chování. Z tohoto důvodu se více nebo méně vhodně hovoří o „pokřesťanském období“.

Křesťanství a sekularizace

3

Postoj Druhého vatikánského koncilu můžeme obecně označit za otevřený světu. Máme-li být pravdiví, musíme nyní ukázat, že tento předpoklad anebo postoj nebyl v rámci církevních dějin vůbec samozřejmý.

Osvícenství

3.1

Osvícenství jako filosofické hnutí, které neuznává jinou autoritu než rozum, zpochybňuje primát náboženství a jeho zásadní význam. U počátků osvícenství stojí Francis Bacon (+1626), otec experimentální filosofie, a René Descartes (+1650), jehož filosofická soustava spočívá na metodě pochybování. Pozdější filosofové, hlavně ve Francii, šli ještě mnohem dále. Voltaire (+1778) věřil ve skrytého Boha, ne však v božskou prozřetelnost. Tento postoj byl důsledně zaměřen proti podobě víry, kterou tehdy představovala katolická církev. 39 jeho spisů se dostalo na římský index zakázaných knih. Rousseau (+1778) napsal v „Emilovi“: „*Všechna náboženství jsou dobrá s výjimkou katolického*“.

Osvícenství se rozšířilo v celém Západním světě, od Anglie a Francie až do Severní Ameriky, a ze Španělska a Portugalska až do Jižní Ameriky. Kladlo důraz na intelektuální nezávislost a žádalo osvobození rozumu od každého způsobu kontroly a

poručíkování. Lidská nezávislost a svoboda byly chápány jako absolutní hodnoty, které se nesmějí omezovat.

Pokud jde o stát, zavrhl osvícenství zcela rozhodně „krále z Boží milosti“, což byla teorie 16. a 17. století. Požadovalo suverenitu lidu: demokracii. To mělo vliv na francouzskou a severoamerickou revoluci i na další revoluce v Jižní Americe. Práva jednotlivce měla být chráněna. To vedlo k oddělení zákonodárné, výkonné a soudní moci. Osvícenství požadovalo především svobodu tisku, svobodu slova, svobodu shromažďování, svobodu svědomí a svobodu náboženství.

V osvícenství jsou pozitivní stránky, které je nutné ocenit: humanitní a tolerantní duch; lepší právní zákonodárství; snahy o sociální blahobyt; podpora bádání a vzdělání; boj proti nevědomosti a pověrám; obrana lidských práv. Na ostatní lze pohlížet spíše kriticky: na přeceňování rozumu; na individualismus; na zásadně negativní postoj vůči autoritám a proti náboženství.

Reakce církve

3.2

Někteří muži církve (např. Lamennais +1854) byli přesvědčeni, že osvícenství obsahuje určité pozitivní prvky. Žádali proto, aby církev byla otevřenější vůči modernímu světu. Reakce oficiální církve byla z velké části odmítavá. Především reakce papežů, kteří v té době byli ještě také světskými hlavami církevního státu, byla určována nedůvěrou, odsuzováním a zatracováním, tak jako u ostatních hlav států. Názory Lamennaisovy odsoudil papež Řehoř XV. v encyklikách „Mirari vos“ (1832) a „Singulari nos“ (1834) a požadované moderní svobody označil za „šilenství“.

Když kreolské obyvatelstvo žádalo nezávislost v Americe, ovládané Španěly, uveřejnil papež Pius VII. encykliku „Etsi longissimo“ (1816). V ní poručil biskupům, aby nabádali své věřící, aby se stavěli proti hnutím za nezávislost a zůstávali věrni Jeho katolickému Veličenstvu, španělskému králi. Roku 1864 uveřejnil papež Pius IX. svůj „Syllabus omylů“. Tam odsoudil názor, že katolické náboženství už neplatí za jediné státní náboženství, jako mylné učení. Mylným učení je rovněž požadavek, že „*římská nejvyšší autorita musí pokrok, liberalismus a moderní civilizaci přijmout jako skutečnost a může a musí se s nimi smířit.*“ Papežství a s ním i katolická církev se nacházela v situaci nejvyšší tísně. Zdálo se, že duch modernismu otřásá základy víry a církev byla vytlačena ze svého tradičního postavení.

Násilné vytvoření státu „Itálie“ zrušilo církevní stát, „Patrimonium Petri (Petrovo dědictví)“. Tehdejší papežství bylo přesvědčeno, že se toho nesmí zříci. Ještě dekretem „Non expedit“ z roku 1868, tedy před pádem papežského Říma, zakázal papež Pius IX. katolíkům aktivní i pasivní spolupráci na národním sjednocení Itálie. Konec církevního státu učinil papeže „vězněm Vatikánu“, symbolu vytlačení církve z veřejného života, ale také dobrovolně zvoleného ghetta.

Trvalo celou jednu generaci, než se církev v r. 1919 rozhodla zrušit platnost dekretu z r. 1868 a trvalo další generaci, než bylo možné „římskou otázku“ vyřešit lateránskou smlouvou r. 1929. Duchovní tíseň, o které jsme se zmínili, vedla církev k odmítavému postoji ke všemu „modernímu“. Řím si myslel, že se nejlépe vyrovná s dobovými omyly a s duchem doby, když se bude opírat o „přísahu nositelů úřadů“ (antimodernistická přísaha). Mělo to za následek mezi jiným silně centralisticky řízenou „klerikální“ církev. Laici tam neměli žádné slovo.

Ve významné misijní encyklice „*Sancta Dei civitas*“ (1880) papež Lev XIII. už úlohu laiků stanovil. Píše: „*Vira spočívá ve zvěstování, zvěstování Kristova slova (Řím 10, 17). Tento úřad však patří těm, kdo byli právoplatně vysvěceni. Nemalou pomoc a podporu však dostávají od všech, kdo je stále podporují hmotnými prostředky nebo modlitbou svolávají na jejich práci Boží požehnání. Toto dvojí povolání (laiků), pozůstávající v darech a v modlitbě, není pouze velice užitečné pro šíření Božího království, ale má rovněž výhodu, že je mohou snadno plnit lidé každého stavu.*“

Ještě jasněji se vyjadřuje papež Pius X. ve své encyklice „*Vehementer nos*“ (1906): „*Svou podstatou je církev nerovnou společností... jsou v ní dvě kategorie, pastýři a stádo... Tyto kategorie jsou takového rázu, že právo a autorita, nutné pro řízení všech článků, patří výlučně pastýřům; pokud jde o zástup věřících, ti mají jedinou povinnost, nechat se vést a jít za svými pastýři jako poslušné stádo*“.

Jak vzdálený je tento postoj papeži Janu XXIII., hovořícímu o světské spiritualitě, která se žije „ve světě“: „*Nikdo ať se neoddává marné iluzi, že vlastní duchovní zdokonalování a pozemská každodenní práce si vzájemně odporují. Je možné je dokonale navzájem spojit. Ať si nikdo nemyslí, že se musí nutně vzdálit pracím časného života, aby mohl usilovat o křesťanskou dokonalost; nebo že není vůbec možné se takové činnosti věnovat bez ohrožení své lidské a křesťanské důstojnosti. Plánu božské Prozřetelnosti plně odpovídá, když se lidé formují a zdokonalují v plnění své každodenní práce. Téměř všichni se musí v této práci věnovat časným věcem*“ (MM 255 nn).

I když se vydáváme nebezpečí silného zjednodušování, můžeme vztah církve a světa rozdělit na tato čtyři období:

* **Svět proti církvi:**

První tři století: církev mučedníků a katakomb

* **Svět a církev vzájemně spojeni:**

4.-17.století: období křesťanství; jednota církve a státu.

* **Odcizení mezi církví a světem:**

18.-20.století: osvícenství a moderna.

* **Svět a církev v dialogu:**

II.vatikánský koncil; „Postmoderna“ a doba „postkřesťanská“.

„Nový humanismus“

4

V dlouhém duchovním procesu našla církev cestu k novému lidskému obrazu světa. Znovu objevila své vlastní prameny a jejich vztah k poznání moderní doby. Můžeme tak mluvit o novém humanismu, který vznikl uvnitř sekularizovaného světa. Ve středu zájmu tam ovšem není Bůh, nýbrž člověk: člověk je odpovědný za své bratry a sestry a

za dějiny. (srov. GS 55). Křesťanství má s tímto humanismem mnoho společného a k tomu ho obohacuje o skutečnost Boha. Bůh a člověk nejsou ve vzájemném konkurenčním vztahu. A přisvědčování Bohu nijak nezmenšuje nebo nepopírá odpovědnost člověka za sekulární svět. (srov. GS 34).

Tento humánní i božský rozměr znamenitě vyjadřuje tento text křesťanského humanisty Teilhard de Chardina:

„Máme být zběhy od praporu? My máme být skeptiky vzhledem k budoucnosti viditelného světa? My, a být zhmusení lidskou prací? Ach, jak málo nás vy (noví humanisté), znáte... Podezíráte nás, že nesdílíme vaše úzkosti, vaše naděje a vaše nadšení proniknout do tajemství a ovládnout síly přírody. Říkáte: ‚Takové pocity mohou sdílet pouze lidé, kteří společně bojují o život: vy druzí, vy křesťané, tvrdíte, že už jste zachráněni.‘ Jako by to pro nás, právě tak nebo ještě víc než pro vás, nebyla otázka života a smrti, aby země dosáhla svého cíle i ve svých nejpřirozenějších silách! Právě tam vy ještě nejste dost lidští. Nejdete až k samým základům své lidské existence. Jde vám jen o úspěch nebo zánik skutečnosti, která sice nese určité rysy nadlidství, ale přitom zůstává rozplzlá a nejasná. Nám však opravdu jde o to, abychom dosáhli konečného vítězství Boha. Velkým zklamáním ovšem je, to připouštím, že mnozí křesťané si jsou příliš málo vědomi božské odpovědnosti svého života, žijí jen tak, jako ostatní lidé, jen s polovičatým nasazením, a nepocítují onen bodec nebo opojení z prosazování Božího království ve všech lidských oblastech. Kárejte však zde jenom naši slabost; ve jménu své víry máme totiž právo a povinnost zasazovat se vášnivě za věci této země... Jste lidé? ‚Plus et ego!‘ (‚Já ještě víc‘ - srov. 2 Kor 11,23: ‚Jste židé?, já ještě víc!‘).“

(P. Teilhard de Chardin).

Úsilí o lidskou celistvost

4.1

Máme-li převzít odpovědnost za bratry a sestry i za dějiny, musíme usilovat o lidskou celistvost (být celými lidmi), a to jak v osobním životě tak i ve společenstvích. Existují lidské vlastnosti, označované často za typicky „ženské“: např. starostlivost, laskavost, důvěra, citovost, intuice, niternost, schopnost pochopit druhé... O ně by měli usilovat všichni. V naší době jsou zvláště potřebné. Zdá se, že lidstvo skutečně dospělo ke kritickému bodu svých dějin. Mnozí mní, že z velké části je to výsledek jednostranného důrazu na „mužské“ vlastnosti: až bezcitná výkonnost, cílevědomost, racionalita. Vidíme, že to má za následek bezměrné vykořisťování člověka i přírody a vznik neosobní, jen funkční společnosti. Každý člověk by se měl snažit v sobě spojit a pěstovat právě tyto vlastnosti. Jenom tak mohou muži a ženy společně převzít svou odpovědnost za dějiny v této kritické době.

Hledání hlubšího smyslu uvnitř světského života

4.2

Máme-li odhalit evangelium v sekularizovaném světě, musíme si nejprve uvědomit své vlastní zkušenosti v jejich hloubkovém rozměru. Postupně chceme nacházet cestu ze spíše povrchního postoje do hloubky, k prameni všech vztahů: k posvátnu, které se

skrývá v samém středu lidského života. Získáme-li tuto schopnost a vzájemně si v tom pomáháme, uvědomujeme si svou křesťansko-františkánskou odpovědnost za dějiny. „Člověk se nemýlí, když o sobě myslí, že převyšuje hmotnou skutečnost, a když se nepovažuje jen za část přírody nebo za bezejmennou jednotku lidské obce. Tím, co má ve svém nitru převyšuje vesmír věcí; do těchto hlubin se vrací, když vstupuje do svého srdce, kde ho očekává Bůh, který zkoumá srdce, a kde on sám před Bohem rozhoduje o svém osudu“ (GS 14).

V dnešní konzumní společnosti stálé volání po uspokojování uměle vytvářených potřeb brání vážnému hledání opravdové potřeby, hledání smyslu života. Člověk se musí znovu naučit, jak se ve svém životě a ve vlastních zkušenostech tázat po smyslu, ale ne mimo život nebo souběžně s životem. Mezi jiným to může vést k přání zasazovat se za větší sourozenectví a uskutečňovat je v určitém společenství; nebo si zvolit prostší životní styl, který zachází s hmotnými věcmi bez přehnaných potřeb a s úctou.

Duch blahoslavenství

4.3

Otevřenost vůči poslednímu smyslu nebo vůči posvátnu v lidském životě a náruživé dotazování a hledání této skutečnosti a hledání Boha, který stále sídlí v jeho nejniternější podstatě, dává schopnost přijímat ducha blahoslavenství: chudoby, mírnosti, hladu a žízně po spravedlnosti, čistoty srdce, milosrdenství a pokoje.

Posvátné ve všedním a každodenním

4.4

Všichni jsme odpovědní za své bratry a sestry, všichni však nejsou povoláni dělat věci mimořádné a nápadné. Musíme se opět naučit, jak se setkávat s posvátnem v denním životě, jak dosahovat větší pozornosti pro Boží přítomnost v každém rozměru svého života, hlavně v malých a obyčejných věcech: ve společném trávení času s druhými lidmi, při jídle a pití, v uzdravování ran, ve vzájemné službě, v solidárnosti s lidmi neoblíbenými, trpícími, umírajícími.

Možná, že prožijeme něco podobného jako to, co se ještě dnes vypráví o afrických kmenech: Když po nějaké živé diskusi náhle nastane ticho nebo se zvedne vítr, který způsobí víření listí, písku a větví, je slyšet, jak lidé uctivě říkají: „Bůh jde kolem nás!“

Obnova liturgie

4.5

Léčivá a záchraňující přítomnost Boha uprostřed každodenního života se má stát základní zkušeností každého člověka (GS 19,21n., 38). Křesťanská bohoslužba musí mít v této zkušenosti své kořeny a musí k ní mít trvalý vztah. Zkušenost posvátna ve všedním životě povede k tomu, že opět poznáme životní význam účasti na církevní

liturgii a přijímání svátostí. Budeme radostně prožívat naplnění vlastní touhy v eucharistii: lásku, která se rozdává; veliké ty, které se obětuje; stůl, který všechny shromáždí; objetí, které všechny bratry a sestry spojuje; pokoj, který svět dát nemůže a přece ho může stále znovu zakoušet. Opět se budeme chtít ponořit do vody, která obnovuje a v Ježíši Kristu obcerstvuje. Má-li moderní, sekularizovaný člověk opět prožívat tyto rozměry kultu, musí najít cestu, jak posvátno poznat a žít, a to nejdříve převážně v osobních vztazích svého každodenního života a skrze ně, než v tradičních náboženských pojmech, cvičeních a obřadech. Ty se pro něho staly ve velké míře bezvýznamné, ale v nových podmínkách by se mohly stát novým silovým polem.

Vydávat svědectví

5

V těchto okolnostech se musí uplatnit naše františkánské svědectví: naše „*živá přítomnost, účast s druhými a solidarita*“ (EN 21) Takovému svědectví života lidé porozumí nezávisle na náboženské řeči nebo obřadech. (srov. LB 13).

Dnešní františkánské svědectví

5.1

Dnes je nejdůležitější apoštolát prosté přítomnosti (srov. EN 69). V našem převážně sekularizovaném světě ví většina lidí jen málo nebo nic o evangeliu, o Božím království, o víře. Chápu však a oceňují vlastnosti jako lásku, sourozenectví, ochotu k ponížení se ve službě těch nejubožejším, ochotu smířit se, spravedlnost a mír: to všechno jsou také františkánské hodnoty. Tvoří rovněž podstatu Božího království. Kde je láska, tam je Bůh, tam vládne Bůh, tam je Boží království, tam žije víra. Kde se toto žije, tam se uskutečňuje Boží království. Tyto hodnoty jsou rovněž konkrétním vyjádřením a živým znamením nejhlubších potřeb a tužeb moderního, sekularizovaného člověka.

Dnešní sekularizovaný svět se podstatně liší od světa svatého Františka. František však žil základní postoje, které mají také v dnešním světě mimořádný význam a bratři i sestry františkánského hnutí by je žít měli: svobodu a radost; důvěru v každého jednotlivce; sourozenectví se všemi lidmi a všemi tvory; vědomí Boží lásky, která objímá celý svět; schopnost poznávat Kristovu tvář v chudých lidech; pocit zodpovědnosti za poslání v celém světě - abychom jmenovali alespoň některé postoje. Sekularizovaný svět nám nabízí možnost františkánské základní postoje plně rozvinout.

Více svobody znamená také více odpovědnosti. Život ve více nebo méně sekularizovaném prostředí je pro nás, františkánské lidi, velkou výzvou. Dává to nový smysl slovům „jít světem“ (NR 14nn). Celý svět je otevřen jak před našimi různými schopnostmi a talenty, tak na základě našeho povolání k různým způsobům. Dnes už nepotřebujeme, tak jako před dobou sekularizace, stavět „svaté ohrady“ nebo usilovat o posvátné maličkosti, a při tom zapomínat na to mnohem důležitější, totiž na spravedlnost, milosrdenství, upřímnost (Mt 23,23) a jiné věci, které mají v sekularizovaném světě zásadní význam.

Když takto „půjdeme světem“, setkáme se dnes, hlavně ve velkých městech, s lidmi z jiných kultur. Ti nás mohou svou religiozitou a kulturními hodnotami obohatit. Budeme-li „skromní a pokorní“, budeme s těmi lidmi „zdvořile mluvit“ (NR 3,11) a jejich vlastní hodnoty respektovat. Také se pokusíme tyto lidi přijmout do své vlastní kultury (Mattli 1978, 41 a RM 7,37c:Moderní areopagy). Na druhé straně, bude-li třeba, budeme lidem pomáhat osvobozovat se od pověřčivých praktik a od náboženských forem lidstvu nepřátelských. Všemi vhodnými prostředky je budeme povzbuzovat hledat skutečné lidské hodnoty a podporovat je: upřímnost, odvahu, lásku, věrnost. Tím také můžeme přispívat k tomu, aby lidé v těchto hodnotách poznávali spásnou, záchranou Boží přítomnost (srov. Mattli 1978, 30).

„Milost pracovat“ a „duch modlitby“

Jako jednotlivci i jako společenství vděčně přijmeme „milost pracovat“ a zároveň pečlivě dbát „o ducha modlitby a oddanosti“, jemuž mají všechny ostatní věci sloužit (srov. PŘ 5). Kdo se připojil k františkánskému hnutí, nemusel měnit svou práci, „pokud neškodí spáse jejich duše a mohou je zastávat počestně“. Mohl naopak zcela svobodně „vykonávat řemeslo, kterému se naučili“ (NR 7). To by odpovídalo dnešnímu „světskému“ povolání. Generální kapitula OFM v Madridu (1973) rozhodla v souladu s tím, co bylo v začátcích řádu, že bratři „mohou pracovat v placených řemeslných i jiných povoláních, v podnicích i zaměstnáních, které nepatří ani církvi a řádu. Jsme přesvědčeni, že bratři mohou vykonávat každou práci, která se srovnává s křesťanským a františkánským způsobem života“ (Madrid, 27n).

Františkáni v místní církvi

Naše františkánské povolání se naplňuje v místní církvi, kde žijeme. Před její tváří musíme žít křesťanské a františkánské hodnoty tak, jak to odpovídá dané situaci (srov. EN 62). Budeme-li dbát přání, tužeb a potřeb lidu, kterému sloužíme, najdeme návazné body pro opravdové hodnoty evangelia (srov. EN 55), které se skrývají v sekularizovaném světě. Tímto způsobem můžeme dát odpověď na pocit prázdnoty nebo

toužebného hledání smyslu, na „*mohutné a tragické volání po evangelizaci*“ (EN 55), kterou nám naši současníci adresují.

Budeme-li brát vážně „nový humanismus“, budeme pěstovat a podporovat svou odpovědnost za bratry a sestry ve všech oblastech života a ve všech vztazích. Půjdeme s nimi cestou k „integrálnímu humanismu“, který spočívá ve všeobecném sourozeneckém společenství před Bohem a v jednotě celého lidstva a pro který má být církev znamením i nástrojem. (LG 1; AG 1).

Církevní a františkánské prameny

Bible	Mt 5,1-16; 23,23; 25,31-46; Jan 4,21; Žid 4,15
Církevní dokumenty	Etsi longissimo; Mirari vos; Non expedit; Sancta Dei civitas; Singulari nos; Syllabus omylů; Vehementer nos; AG 1; EN 21, 55, 62, 69; GS 14, 17, 19, 21, 22, 34, 38, 55, 59; LG 1; MM; Puebla 57, 58; RM 37c, 42nn.
Františkánské prameny	NŘ 3, 7; PR 5; SC 63
Mezifrantiškánské dokumenty	
OFM - OFM ^{Cap} - OFM ^{Conv}	OFM: Gen. kap. Madrid 1973 27 nn. OFM ^{Cap} : Mattli 1978, 41
OSC (Klarisky)	
OSF (TOR)	
SFR	
Dodatky	

Pozn.: Účastníci kurzu mohou pramenné údaje rozšířit.

1. Cvičení:

Přečtěte si a uvažujte o textu z encykliky „Mirari vos“ papeže Řehoře XVI., 1832:

.....

„Dospíváme nyní k jiné závažné příčině zla, které v současnosti církev navštívilo a které nám působí starosti, totiž indiferentismus případně onen zvrácený názor ... že se kterýmkoli vyznáním víry může dosáhnout věčné spásy duše, jen když se člověk ve svém jednání řídí pravidly spravedlnosti a mravního dobra. ... Z tohoto vysoce ošklivého pramene indiferentismu vyplývá onen nesmyslný a chybný názor nebo lépe blud, že každému se musí přiznat a zajistit svoboda svědomí.“

Otázky:

1. Jak na vás tento text působí?
2. Jak vidíte vztah mezi svědomím -
 - a papežem a církví?
 - a státem a zákonem?
 - a společností a jednotlivcem?

2. Cvičení:

Přečtěte si text z encykliky „Redemptoris missio“ papeže Jana Pavla II., 1990:

.....

„Čl.42: Evangelijní svědectví, které svět bere nejvážněji, je pozornost vůči lidem, láska k chudým a malým, k trpícím. Obdarovávací charakter tohoto postoje a této aktivity se hluboce odlišuje od běžného lidského egoismu a vyvolává otázky po Bohu a po evangelii. Rovněž angažování se ve prospěch míru, spravedlnosti a lidského rozvoje je evangelijním svědectvím, jestliže znamená pozornost vůči člověku a je-li orientováno na jeho celkový rozvoj.

Čl.43: Kristus a křesťanská společenství mají hluboké kořeny v životě dotyčných národů; jsou svědky evangelia rovněž věrností ke své vlasti, ke svému lidu, ke své národní kultuře - a to vždy v té svobodě, kterou nám Kristus přinesl. Křesťanství je otevřeno všeobecnému bratrství, protože všichni lidé jsou syny a dcerami téhož Otce a sourozenci v Kristu.

Církev je povolána vydávat Kristu svědectví tím, že se staví statečně a prorocky proti korupci politické a hospodářské moci; tím, že nehledá ani slávu ani hmotná dobra; tím, že svůj vlastní majetek dává ve prospěch nejchudším a zve k prostému životu v Kristu. Církev a misionáři musí vydávat rovněž svědectví pokory, což se vztahuje především na ně samé. Tato pokora se projevuje schopností zpytovat svědomí, jak v osobní, tak ve

společenské oblasti, aby se zlepšilo osobní chování a odstranilo vše, co by bylo proti evangeliu a co by znetvořilo Kristovu tvář.“

Otázky:

1. Vidíte ve svém společenství nebo okolí nějaké náznaky tohoto způsobu evangelizace a jaké?
2. Na jaké obtíže narážíte v povaze církve, společnosti nebo řádu?
3. Jaké možnosti vidíte pro realizaci myšlenek z tohoto textu ve své činnosti?

3.cvičení:

P.Teilhard de Chardin se často básnický zabýval problémem nového humanismu v sekularizovaném světě, i když tyto pojmy přímo neužíval. Dále uvádíme dva jeho texty:

1. Ze „Mše nad světem“, napsané 1923 v čínském Ordose:

.....

„Podivuhodným spojením kouzla tvorů a jejich nedostatečnosti, jejich laskavosti a jejich zloby, jejich zklamávající slabosti a jejich hroživé moci s Tvou přitažlivostí - naplňuj nadšením mé srdce a potom je opět naplň odporem; uč je pravé čistotě, která není bezkrévným tříděním věcí, nýbrž vzletem skrze všechnu krásu; zjev mu pravou lásku, v níž není žádný neplodný strach někomu ublížit, nýbrž mocná vůle společně se všemi naplno otevřít brány života; dej mu konečně, dej mu, především ve stále rostoucím pohledu na Tvou všudypřítomnost, blaženou vášeň stále o něco víc svět objevovat, tvořit, ale také trpět, aby mé srdce do tebe stále víc pronikalo. Má všechna radost i můj úspěch, celý smysl mého bytí a mé chuti do života, závisí, můj Bože, na této základní vizi Tvého spojení s vesmírem. Necht' jiní, podle svého vyššího úkolu, hlásají jas Tvého čistého ducha! Já však, podřízený určitému povolání, které má kořeny v nejhlubších tkáních mé přirozenosti, nechci a nemohu nic jiného než vyhlášovat bezpočetná prodloužení tvého vtěleného Bytí ve veškeré hmotě; nikdy nebudu moci kázat nic jiného než tajemství tvého těla a duše, které prosvítá ve všem, co nás obklopuje! Tvé tělo v rozšiřování jeho semen, to jest světa, který se tvou mocí a mou vírou stal nádherným a živým kelímkem, v němž všechno mizí, aby se znovuzrodilo ve všech silách, které tvá stvořitelská přitažlivost ve mně probudila, skrze mou příliš slabou vědu, skrze mé řádové svazky, skrze mé kněžství a (na tom mi nejvíce záleží) skrze základy mého lidského přesvědčení - zasvěcuji se Ježíši, abych z něj žil a z něj zemřel.“

2. Z „Božského prostředí“, napsaného 1926/27 v čínském Tien-Tsinu (Překlad v P.T.de Ch.: *Chut' žít*, Vyšehrad 1970, s.115-118):

.....

„Na tuto spojitost neustále zapomináme. Nadpřirozeno je kvas nebo duše, nikoli celý organismus. Jeho úlohou je přetvořit přirozenost, ale bez látky, kterou mu přirozenost

poskytuje, se nemůže obejít. Jestliže Hebrejci dokázali tři tisíce let vytrvale čekat na mesiáše, bylo to možné jen proto, že se jim jevil jako výkvět slávy jejich národa. Jestliže žáci sv. Pavla žili v neustálém dychtivém očekávání Velkého dne, bylo to proto, že od Syna člověka očekávali osobní a konkrétní řešení problémů a nespravedlností života. Ale jaké tělo dáme svému očekávání dnes?

Musí to být tělo nesmírné naděje totálně lidské. Pohleďme na Zemi kolem sebe. Co probíhá před našima očima uvnitř masy národů? Co je příčinou nepořádku ve společnosti, neklidného kvasu, vzdouvajících se vln, vířících a vzájemně se mísících proudů, zmatených a hrozných nových nárazů? - Lidstvo zřejmě prochází krizí růstu. Nejasně si začíná uvědomovat své potřeby a své možnosti. Na první z těchto stránek jsme řekli, že před jeho očima začíná vesmír zářit jako obzor před východem Slunce. Lidstvo je tedy plno předtuch a očekávání.

Křesťan, na něhož působí tato přitažlivost právě tak jako na všechny ostatní lidi, je tím někdy, jak jsme řekli, udiven a zneklidněn. Není to, co ho láká ke klanění, pouhá modla? Naše úvahy o božském prostředí, které jsme právě ukončili, nám dovolují odpovědět na tyto úzkosti.

Ne, my Kristovi žáci nesmíme váhat chopit se této síly, která potřebuje nás a kterou potřebujeme my. Nechceme-li dopustit, aby tato síla přišla nazmar a abychom my sami zahynuli, musíme naopak sdílet ty aspirace, díky nimž dnešní člověk tak mocně cítí nesmírnost světa, velikost ducha a posvátnou hodnotu každé nové pravdy a jejichž podstata je autenticky náboženská. V této škole se naše křesťanská generace znovu naučí žít z očekávání.

Pokrok vesmíru a zejména lidského vesmíru není ani konkurence Bohu ani zbytečné promarnování sil, jimiž mu máme sloužit. Čím větší bude člověk, čím jednotnější bude lidstvo a čím více si bude vědomé své síly a čím více ji bude ovládat - tím bude stvoření krásnější, adorace dokonalejší a Kristus najde pro své mystické rozšíření tělo tím hodnější zmrtvýchvstání. Jako nemůže mít kružnice dva středy, ani svět nemůže mít dva vrcholy. Hvězda, kterou svět očekává - aniž ještě umí vyslovit její jméno, aniž přesně oceňuje její skutečnou transcendenci, aniž dokonce umí rozeznat její nejduchovnější, nejbožštější paprsky - to je nutně sám Kristus, jehož očekáváme. Abychom toužili po parusii, k tomu není třeba nic více, než abychom v sobě nechali tlouci samo srdce Země a činili je křesťanským.

Proč se tedy bát pokroku světa nebo jej odmítat, malověrní? Proč hromadit nerozumná varování a zákazy: 'Nikam nechoďte... nic nezkoušejte... všechno už je známé! Země je prázdná a stará, nic už na ni nelze najít...?'

Vše zkusit pro Krista! Ve vše doufat pro Krista! 'Nihil intentatum!' Právě naopak, to je pravý křesťanský postoj. Divinizovat neznamena zničit, nýbrž dotvořit. Nikdy nebudeme znát všechno, co Vtělení ještě očekává od sil Země. Nikdy nebudeme dosti doufat v růst lidské jednoty.

Pozdvihni hlavu, Jeruzaléme! Pohleď na nesmírný zástup těch, kdo budují a těch, kdo hledají. V laboratořích a studovnách, na pouštích, v továrnách, v obrovském společenském kotli - vidíš všechny ty lidi, kteří se namáhají? Ano, všechno to, co vytvářejí svým uměním, svou vědou, svou myšlenkou, to vše je pro tebe. Nuže, otevři svou náruč, své srdce a přijmi, - jako Ježíš, tvůj Pán - přívalem, záplavu lidské mízy. Přijmi tuto mízu, neboť neprojdeš-li jejím křtem, zchradneš bez touhy jako květ bez vláhy; a zachraň ji, neboť bez tvého slunce se nesmyslně rozptýlí do neplodných stébel. Kde je nyní pokušení světa příliš velkého, svůdnost světa příliš krásného?

Už neexistují.

Nyní mě může Země uchopit do svých obřích rukou. Může mě zaplavit svým životem nebo mě přijmout zpět do svého prachu. Může se pro mé oči odít všemi puvaby, všemi

hrůzami, všemi tajemstvími. Může mě opájet svou vůní hmatatelnosti a jednoty. Může mě srazit na kolena v očekávání toho, co zraje v jejím lůně.

Její kouzla už mi nemohou škodit, když se pro mne stala - díky tomu, co jí přesahuje - tělem toho, který jest a který přichází.“

Otázky:

P. Teilhard de Chardin napsal tyto řádky 40 let před II. Vatikánským koncilem.

1. Do jaké míry se tato vize uskutečnila?

Jak může i dnes tato vize přinášet naději?

Praktické využití

E

1. použití:

V budově Spojených národů v New Yorku zařídil v roce 1953 tehdejší generální tajemník Dag Hammarskjöld meditační místnost, jejíž stěny zdobí abstraktní obrazy Švéda Bo Beskova a stojí tam šest tun těžký leštěný blok ze švédské železné rudy:

Podle vlastních Hammarskjöldových slov je tato místnost věnovaná „míru a těm, kdo míru obětují svůj život; je to prostor ticha, kde mají mluvit jen myšlenky“. Meditativní funkci místnosti líčí takto:

„Všichni v sobě nosíme centrum ticha, obklopené mlčením. Tento dům, určený pro práci a jednání ve službě míru, by měl mít místnost, věnovanou nejhlubšímu mlčení a vnitřnímu ztišení. Touto malou místností jsme zamýšleli vytvořit místo, jehož dveře by byly otevřeny nekonečně rozsáhlé říši myšlenek a modliteb. Budou se zde setkávat lidé mnoha náboženských směrů; nemohli jsme proto volit žádný symbol, který důvěrně známe ze svých rozjímání. Jsou však prosté věci, které k nám všem mluví stejnou řečí. Takové věci jsme hledali a věříme, že jsme je našli v paprsku světla, který se dotkne lesklé plochy těžkého kovového bloku. Uprostřed místnosti tak vidíme symbol toho, jak světlo nebes každý den dává život zemi, na které stojíme. Pro mnohé z nás je to symbol toho, že světlo ducha dává život hmotě. Blok uprostřed místnosti však nám má říci ještě něco víc. Můžeme v něm vidět prázdný oltář, který není prázdný proto, že žádný Bůh není, nýbrž proto, že je zasvěcen Bohu, kterého člověk uctívá pod mnoha jmény a v mnohé podobě. Blok uprostřed místnosti nám též připomíná to pevné a trvalé ve světě pohybu a změn. Blok železné rudy má váhu a pevnost věčnosti. Má připomínat základní kámen trpělivosti a věrnosti, na kterém musí spočívat veškerá lidská snaha. Materiál bloku přivádí naše myšlenky k nutné volbě mezi ničením a výstavbou, mezi válkou a mírem. Ze železa koval člověk své meče, ale také vyráběl své pluhy. Ze železa vyráběl tanky, ale ze železa také stavěl obydlí pro lidi.

Blok železné rudy je částí bohatství, které jsme se zemi zdědili. Jak ho máme využít? Světelný paprsek se bloku dotýká v prostoru zcela prostém. Nejsou tam další symboly, nic nerozptyluje naši pozornost ani neruší naše vnitřní ticho. Obrátí-li se naše oči k čelní stěně, setkají se s jednoduchým vzorem, který dává prostoru soulad, svobodu a rovnováhu.

Staré přísloví říká, že smysl nádoby není v jejích stěnách, nýbrž v jejích prázdném prostoru. Tak je to i s touto místností. Je určena lidem, kteří tam přijdou, aby prostor naplnili tím, co najdou v centru svého ticha.“

Otázky:

Nechte se představou meditační místnosti povzbudit k vlastním úvahám:

1. Říká vám něco o humanismu, který je otevřen vůči Bohu?
2. Můžete přijmout prostor a obraz jako nenáboženský symbol pro náboženskou skutečnost?
3. Poznali byste v tom společný symbol snášlivosti mezi všemi národy, zastoupenými ve Spojených národech?

2. použití:

Kdysi křesťanské symboly žijí často dál v sekularizované podobě:

- * prostor kostela nahradil fotbalový stadion
- * procesí nahradily manifestace
- * sochy světců prapory a hesla
- * kostelní písně různá hesla a zpěvy
- * modlitbu růžence sborové zpěvy
- * náboženské symboly se stávají symboly politickými, např. holubice, pluh a pod.

Úloha:

Přidejte ještě další příklady k tomuto seznamu pseudonáboženských projevů v sekularizovaném světě.

3. použití:

Hodnoty zprostředkováváme většinou dokazováním. Jejich počet se bude zmenšovat, protože všechny už nezískají všeobecný souhlas. V sekularizovaném světě nemohou být křesťanské hodnotové představy prosazovány zákonem a trestním řádem.

Otázka:

Co z toho vyplývá pro politickou spoluodpovědnost křesťanů?

Altermatt, U.,

Katolizismus und Moderne. Zur Sozial- und Mentalitätsgeschichte der Schweizer Katholiken im 19. und 20. Jh. (Katolicismus a moderna. Dějiny sociálního smýšlení švýcarských katolíků v 19. a 20.stol.) (Zürich 1989).

Barauna, G./Schurr, V. (Vyd.),

Die Kirche in der Welt von heute. Untersuchungen und Kommentare zur Pastoralkonstitution „Gaudium et Spes“ (Církev v dnešním světě. Studie a komentáře k pastorální konstituci „Gaudium et spes“), Salzburg 1967 (Rejstřík hesel!).

Bloch, E.,

Atheismus im Christentum. Zur Religion des Exodus und des Reiches (Ateismus v křesťanství. O náboženství, exodu a království) (Frankfurt 1973).

Blumenberg, H.,

Säkularisierung und Selbstbehauptung (Sekularizace a sebeuplatnění) (Frankfurt 1974).

Camps, A.,

Säkularisierung in anderen Religionen: A. Rotzetter (vyd.), Geist und Welt: Seminar Spiritualität 3 (Sekularizace v jiných náboženstvích: A.Rotzetter, Duch a svět: Seminář spirituality 3) (Zürich 1981) 107-115.

Davis, C.,

God's Grace in History (Boží milost v dějinách).

Eradi, B.,

The Unifying Force of True Religion: Th. Manickam (vyd.), Role of Religions in National Integration (Sjednocující síla pravého náboženství: Th.Manickam, Úloha náboženství v národním sjednocování) (Bangalore 1984) 4-8.

Fromm, E.,

Haben und Sein. Die seelischen Grundlagen einer neuen Gesellschaft (Mít a být. Duševní základy nové společnosti) (Stuttgart 1978).

Gogarten, F.,

- Verhängnis und Hoffnung der Neuzeit (Osud a naděje nové doby) (Stuttgart 1953).
- Der Mensch zwischen Gott und Welt (Člověk mezi Bohem a světem) (Stuttgart 1956).

Hill, E.,

Being Human: A biblical Perspective (Být člověkem: Biblický výhled) (Chapman 1984).

Lübbe, F.,

Säkularisierung. Geschichte eines ideenpolitischen Begriffs (Sekularizace. Dějiny jednoho ideově politického pojmu) (Freiburg 1968).

Lück, W.,

Das Ende der Nachkriegszeit (Konec poválečného období) (Frankfurt 1977).

Matthes, J.,

- Bemerkungen zur Säkularisierungsthese in der neuen Religionssoziologie: D. Goldschmidt & J. Matthes (vyd.), Probleme der Religionsoziologie (Poznámky k tézi o sekularizaci v nové náboženské sociologii: Problémy náboženské sociologie) (Köln/Opladen 1962)
- Die Deutung des gesellschaftlichen Prozesses als Säkularisation: W. Schmidt (vyd.), Gesellschaftliche Herausforderung des Christentums (Výklad společenského procesu jako sekularizace: W. Schmidt, Společenská výzva křesťanství (München 1970) 97-105.

Mbiti, J.,

African Religions and Philosophy (Africká náboženství a filosofie) (Londýn 1969) 48 a 57: A. Rotzetter, Zwischen Afrika und Europa: Franziskus von Assisi.

Gemeinsamkeiten, Alternativen, Chancen: Wissenschaft und Weisheit 39 (Mezi Afrikou a Evropou: František z Assisi. To společné, odlišnosti, možnosti: Věda a moudrost 39) (1976) 42-60.

Metz, J.-B.,

- Weltverständnis im Glauben (Chápání světa ve víře) (Mainz 1966).
- Zur Theologie der Welt (K teologii světa) (Mainz 1968).
- Zeit der Orden? Zur Mystik und Politik der Nachfolge (Doba řádů? K mystice a politice následování) (Freiburg 1977).

Moltmann, J.,

Theologie der Hoffnung (Teologie naděje) (München 1966).

Punsmann, H.,

- Säkularisierung in soziologischen Perspektive, eine problematische Signatur unserer Zeit, in: A. Rotzetter (vyd.), Geist und Welt (Sekularizace ze sociologické perspektivy, problematický znak naší doby, v: A. Rotzetter, Duch a svět) (Zürich 1981) 91-106.
- Verantwortung der Orden für die Welt (Odpovědnost řádů za svět), tamtéž 139-161.

Richter, H. E.,

Der Gotteskomplex. Die Geburt und die Krise des Glaubens an die Allmacht des Menschen (Komplex Boha. Zrození a krize víry v lidskou všemohoucnost) (Reinbek u Hamburgu 1979).

Rotzetter, A.,

- Franziskus von Assisi, Realizator und Kündler des Evangeliums in unserer Zeit: Geist und Leben 51 (František z Assisi, Uskutečňující a hlásající evangelium v naší době: Duch a život 51), (1978) 338-347.

Rotzetter, A. (vyd.),

- Geist wird Leib. Theologische und anthropologische Voraussetzungen des Geistlichen Lebens: Seminar Spiritualität 1 (Duch se stává tělem. Teologické a

antropologické předpoklady duchovního života: Seminář o spiritualitě 1) (Zürich 1979).

- Geist und Geistesgaben. Die Erscheinungsformen des geistlichen Lebens in ihrer Einheit und Vielfalt: Seminar Spiritualität 2 (Duch a dary Duchá. Vnější projevy duchovního života v jejich jednotě a mnohosti: Seminář o spiritualitě 2) (Zürich 1980)
- Geist und Kommunikation. Versuch einer Didaktik des Geistlichen Lebens: Seminar Spiritualität 4 (Duch a komunikace. Pokus o didaktiku duchovního života: Seminář o spiritualitě 4) (Zürich 1982) 88-90. (Text z této publikace je v použití č. 1).

Schillebeeckx, E.,

Gott - die Zukunft des Menschen (Bůh - budoucnost člověka) (Mainz 1970).

Schlagetter, J.,

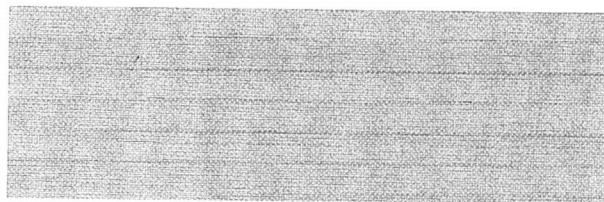
- Eine Kirche mit weltoffener Spiritualität in einer säkularisierten Gesellschaft: A Rotzetter (vyd.), Geist und Welt. Politische Aspekte des geistlichen Lebens: Seminar Spiritualität 3 (Církev se spiritualitou otevřenou světu v sekularizované společnosti: A. Rotzetter, Duch a svět. Politické aspekty duchovního života: Seminář o spiritualitě 3) (Zürich 1981) 69-90.
- Eschatologische Hoffnung als Hoffnung für die Welt (Eschatologická naděje jako naděje pro svět), tamtéž 41-60.

Schmälzle, V.,

Die Not der Kirche: ihre Erneuerung in Europa: A. Camps/G. Hunold (vyd.), Erschaffe mir ein neues Volk (Bída církve: její obnova v Evropě: A. Camps/G. Hunold, Stvoř mi nový lid) (Mettingen 1982) 169-181.

Teilhard de Chardin, P.,

- Božské prostředí - česky v Chut' žít, Vyšehrad 1970
- Die Messe über die Welt: Lobgesang des Alls (Mše nad světem: Chvalozpěv vesmíru) (Olten 1964) 40nn.

K zamyšlení

Ptali se mne:
.....

*Mnozí lidé by se vzdálili
daleko od lidí
a rádi by byli stále sami,
a na tom by záležel jejich pokoj i na tom,
aby byli v kostele - bylo by to tak nejlépe?*

*Tu řekl jsem „ne“! A dej pozor, proč.
Ten, kdo je opravdu dobrý,
tomu je dobře všude
a mezi všemi lidmi.
Ten, kdo ale dobrý není,
tomu je zle
všude a mezi všemi lidmi.*

*Ten však, kdo je dobrý,
u toho je vpravdě Bůh;
kdo ale opravdu má Boha,
má ho všude,
i na ulici a mezi všemi lidmi,
právě tak jako v kostele nebo na poušti
nebo v cele;
když i jinak ho opravdově má a má jen jeho,
takovému člověku
nemůže žádný člověk překážet.*

Mistr Eckehart (+ asi r.1328)

